

Gümnaasiumi I kursuse „Ühiskonna areng ja demokraatia” (35 tundi)

Õppe kirjeldus

Õppe kirjelduses avatakse õppeaine õpitulemused, õppesisu ja õppetegevus kursuste kaupa. Lähtutud on gümnaasiumi riiklikus õppekavas sätestatud taotletavate õpitulemuste saavutamise vajadusest.

I kursuse õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab nüüdisühiskonda, selle struktuuri ning toimimispõhimõtteid, ühiskonnaelu valdkondi ja nende omavahelist seotust ning oskab ennast suhestada ühiskonna arenguga;
- 2) tunneb demokraatia põhimõtteid ning vorme, analüüsib ja väärtustab demokraatia võimalusi (sh kodanikuaktiivsust) ning hindab ohte;
- 3) iseloomustab nüüdisühiskonna peamisi probleeme Eestis, Euroopas ja maailmas, analüüsib sotsiaalsete pingete ja probleemide tekke põhjusi, kirjeldab sellest tulenevaid ohte ning on valmis oma võimaluste piires lahenduste leidmisele kaasa aitama;
- 4) teab sotsiaalkaitse euroopalikke põhimõtteid ning oskab vajaduse korral otsida abi;
- 5) on kujundanud oma kodanikupositsiooni Eesti, Euroopa ja globaalses kontekstis ning tunneb kodanikualgatuse võimalusi;
- 6) tunneb ning järgib inim- ja kodanikuõigusi ning -vabadusi, seisab vastu humanistlike ja demokraatlike väärtuste eiramisele ning tunneb kodanikuvastutust;
- 7) oskab koguda sotsiaal-poliitilist ja majanduslikku teavet, sh meediast, seda kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ning kasutada;
- 8) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *nüüdisühiskond, tööstusühiskond, postindustriaalne ühiskond, infoühiskond, teadmusühiskond, heaoluühiskond, siirdeühiskond, demokraatia, ühiskonna jätkusuutlikkus, kodanikuühiskond, avalik sektor, äri sektor ja mittetulundussektor, otsene ja esindusdemokraatia, huvirühm, mittetulundusühing, sotsiaalne mobiilsus, inim- ja kodanikuõigused, intellektuaalomand, pluralism, sotsiaalne turvalisus, sotsiaalkindlustus, sotsiaalabi, ühishüved*;
- 9) kirjeldab demokraatliku valitsemiskorralduse toimemehhanisme Eestis ja Euroopa Liidus ning valitsemises osalemise võimalusi;
- 10) iseloomustab poliitilisi ideoloogiasuundi ja kujundab oma põhjendatud eelistused;
- 11) tunneb Eesti ja Euroopa Parlamendi valimissüsteemi ning mõistab oma kohustust valijana;
- 12) oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ja teisi õigusakte (sh veebiversioone) ning kaitsta seaduslike vahenditega oma huve ja õigusi;
- 13) oskab suhelda vajaduse korral riigi- ja kohalike asutustega;
- 14) on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ning pakub võimaluse korral lahendusi;
- 15) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *riik, monarhia, vabariik, unitaarriik, föderatsioon, konföderatsioon, parlamentarism, presidentialism, kodakondsus, demokraatia, diktatuur, avalik haldus, bürokratia, korruptsioon, ideoloogia, liberalism, konservatism, sotsiaaldemokraatia, erakond*,

vasakpoolsus, parempoolsus, tsentrism, õigusvahemees (ombudsman), õiguskantsler, riigikontroll, majoritaarne ja proportsionaalne valimissüsteem, e-valimised, õigusriik, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, fraktsioon, täidesaatev võim, koalitsioonivalitsus, enamus- ja vähemusvalitsus, kohtuvõim, riigipea, põhiseaduslikkuse järelevalve, regionaalpoliitika, kohalik võim, Euroopa Liit, Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Ministrite Nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Kohus, Euroopa Nõukogu, Euroopa Inimõiguste Kohus.

Õppesisu ja -maht

1. Ühiskond ja selle areng (12 tundi, sh õpitu kinnistamiseks ja kordamiseks eraldi tunde planeeritud ei ole) 1.1. Sotsiaalsed suhted ja institutsioonid (7 tundi)		
Kohustuslikud teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) rahvastiku sotsiaal-majanduslik jaotus ja ühiskonna kihistumine; 2) rahvusvähemused, vähemusrahvused; 3) religioosne mitmekesisus; 4) haridus sotsiaal-majandusliku staatuse tegurina; sotsiaalne mobiilsus; 5) ühiskonna sidusus; 6) sotsiaalne õiglus; 7) sotsiaalsed institutsioonid: perekond, riik, turg, meedia. 	Süvendavad ja laiendavad teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) Eesti haridussüsteem; 2) tutvumine Eesti sotsiaalkindlustussüsteemi ja Euroopa Sotsiaalharta. 	
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb ühiskonna struktuuri ning toimimispõhimõtteid, ühiskonnaelu valdkondi ja nende omavahelist seotust ning oskab end suhestada ühiskonna arenguga; 2) iseloomustab nüüdisühiskonna peamisi probleeme Eestis, Euroopas ja maailmas, analüüsib sotsiaalsete pingete ja probleemide tekke põhjusi, kirjeldab sellest tulenevaid ohte ning on valmis oma võimaluste piires lahenduste leidmisele kaasa aitama; 3) tunneb ning järgib inim- ja kodanikuõigusi ning -vabadusi, seisab vastu humanistlike ja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Õppekirjandus (õpikud, töövihikud, õpetaja käsiraamatud jne), ajakirjanduses ilmunud teemakohased artiklid, teemakohased filmid 2. Rahvusseltside ja usuühenduste koduleheküljed (nt Eestimaa Rahvuste Ühenduse infolehed http://www.nationalities.ee/; Eesti Kirikute Nõukogu: http://www.ekn.ee jt, raamatusari „Rahvused Eestis“, dokumentaalfilmid sarjast „Etnomosaiik“, sidususega tegelevate organisatsioonide kodulehed (nt Eesti Koostöö Kogu: http://www.kogu.ee); Eesti inimarengu aruanded, soolise võrdõiguslikkusega seotud elektroonilised materjalid (nt Sotsiaalministeeriumi kodulehel http://www.sm.ee/et?id=98), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti koduleht http://www.stat.ee/); Euroopa Liidu Põhiõiguste Harta 	

<p>demokraatlike väärtuste eiramisele ning tunneb kodanikuvastutust;</p> <p>4) teab euroopalikke põhimõtteid sotsiaalkaitse alal ning oskab vajaduse korral otsida abi;</p> <p>5) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>inimõigused, kodanikuõigused, sotsiaalne mobiilsus, sotsiaalne turvalisus, sotsiaalkindlustus, sotsiaalabi, ühishüved</i>;</p> <p>6) oskab koguda sotsiaal-poliitilist ja majanduslikku teavet, sh meediast, seda kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ning kasutada.</p>		
<p>Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: nüüdisühiskonna kujunemine Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses Eesti keel: arvamustöö kirjutamine Inimeseõpetus: sallivus, leibkonnamudeli muutumine, iibeprobleemid Geograafia: rahvastik ja selle muutumine Võõrkeel: vähemused</p>		
<p>1.2. Nüüdisühiskond ja selle kujunemine (5 tundi)</p>		
<p>Kohustuslikud teemad:</p> <p>1) avalik ja erasektor; 2) kodanikuühiskond; 3) tööstusühiskond; 4) postindustriaalne ühiskond. Infoühiskond. Teadmusühiskond. Siirdeühiskond. Heaoluühiskond. Ühiskonna jätkusuutlikkus.</p>	<p>Süvendav ja laiendav teema: Eesti ühiskonna jätkusuutlikkus</p>	
<p>Õpitulemused</p>	<p>Õppetegevus ja õpikeskkond</p>	<p>Hindamine, tagasiside</p>
<p>Õpilane: 1) iseloomustab nüüdisühiskonda;</p>	<p>1. Õppekirjandus (õpikud, töövihikud, õpetaja käsiraamatud jne), ajakirjanduses ilmunud teemakohased artiklid, teemakohased filmid</p>	

<p>2) tunneb demokraatia põhimõtteid ja vorme, analüüsib ja väärtustab demokraatia võimalusi (sh kodanikuaktiivsust) ning hindab ohte;</p> <p>3) on kujundanud oma kodanikupositsiooni Eesti, Euroopa ja globaalses kontekstis ning tunneb kodanikualgatuse võimalusi;</p> <p>4) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>nüüdisühiskond, tööstusühiskond, postindustriaalne ühiskond, infoühiskond, teadmusühiskond, heaoluühiskond, siirdeühiskond, kodanikuühiskond, demokraatia, otsene ja esindusdemokraatia, pluralism, avalik sektor, ärisektor ja mittetulundussektor, huvirühm, ühiskonna jätkusuutlikkus, intellektuaalomand</i>;</p> <p>5) oskab koguda sotsiaal-poliitilist ja majanduslikku teavet, sh meediat, seda kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ning kasutada.</p>	<p>2. Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu portaal Hea Kodanik: http://uudised.ngo.ee/ (sh ajakiri Hea Kodanik)</p> <p>3. Eesti Statistikaameti kodulehekülj http://www.stat.ee/</p> <p>4. Strateegia Säästev Eesti 21 (Eesti tee jätkusuutlikule arengule). Tallinn, 2005 (elektroniline Riigi Teataja (eRT))</p>	
<p>Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: nüüdisühiskonna kujunemine Geograafia: globaalprobleemid, ühiskonna areng, üleilmastumine Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses Eesti keel: arvamustöö kirjutamine Bioloogia: keskkonnaprobleemid Keemia: keskkonnakaitse Füüsika: energiamajandus</p>		

<p>2. Demokraatliku ühiskonna valitsemine ja kodanikuosalus (23 tundi) 2.1. Riik ja riigi vormid (3 tundi)</p>	
<p>Kohustuslikud teemad:</p> <p>1) riigi põhitunnused. Riigi funktsioonid. Riigiorganid. Poliitiline režiim: demokraatia, diktatuur;</p>	<p>Süvendavad ja laiendavad teemad:</p> <p>1) tänapäeva diktaatorlikud režiimid; 2) arenev demokraatia ja mitteliberaalne demokraatia.</p>

2) autoritaarne ja totalitaarne režiim. Parlamentaarne ja presidentaalne demokraatia; 3) demokraatia ohud.		
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab demokraatliku valitsemiskorralduse toimemehhanisme;</p> <p>2) on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ning pakub võimaluse korral lahendusi;</p> <p>3) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>riik, demokraatia, diktatuur, totalitarism, autoritarism, unitaarriik, föderatsioon, konföderatsioon, parlamentarism, presidentialism</i>.</p>	<p>1. Õppekirjandus (õpikud, töövihikud, õpetaja käsiraamatud jne), ajakirjanduses ilmunud teemakohased artiklid, teemakohased filmid</p> <p>2. Freedom House'i demokraatiaindeks: http://www.Freedomhouse.org/template.cfm?page=1</p>	
<p>Lõiming teiste õppeainetega</p> <p>Ajalugu: riikluse kujunemine ja areng. Totalitaarsete režiimide sünd ja häving</p> <p>Eesti keel: arvamustöö kirjutamine</p> <p>Geograafia: rahvastikuprotsessid</p> <p>Matemaatika: statistilised andmed, nt demokraatiaindeksid, vabaduse indeksid</p>		
<p>2.2. Õigusriik ja võimude lahusus (7 tundi)</p>		
<p>Kohustuslikud teemad:</p> <p>1) õigusriigi põhimõtted. Võimude lahusus ja tasakaalustatus;</p> <p>2) kõrgem seadusandlik võim. Parlamendi struktuur ja ülesanded. Opositsioon, koalitsioon. Seadusloome;</p> <p>3) kõrgem täidesaatev võim. Valitsuse moodustamine. Enamus- ja vähemusvalitsus. Valitsuse ülesanded;</p> <p>4) riigipea. Riigipea roll parlamentarismi ja presidentialismi korral;</p> <p>5) kohtuvõim. Eesti kohtusüsteem. Õigusvahemees (ombudsman), õiguskantsler. Euroopa Kohus. Euroopa Inimõiguste Kohus;</p>	<p>Süvendavad ja laiendavad teemad:</p> <p>1) võimude tasakaalustamine USA ja UK parlamentarismis;</p> <p>2) elukohajärgse maavalitsuse ja kohaliku omavalitsuse tegevus.</p>	

<p>6) avalik teenistus. Bürokratia. Riigikontroll; 7) kohalik omavalitsus, selle struktuur ja ülesanded. Keskvõimu ja kohaliku võimu suhe.</p>		
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab demokraatliku valitsemiskorralduse toimemehhanisme Eestis ja Euroopa Liidus ning valitsemises osalemise võimalusi; 2) oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ja teisi õigusakte ning kaitsta seaduslike vahenditega oma huve ja õigusi; 3) suhtleb vajaduse korral riigi ja kohalike asutustega, vormistab nõuetekohaseid dokumente, sh digitaalseid; 4) on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ja pakub võimaluse korral lahendusi; 5) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>õigusriik, avalik haldus, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, fraktsioon, täidesaatev võim, koalitsioonivalitsus, enamus- ja vähemusvalitsus, riigipea, kohtuvõim, Euroopa Inimõiguste Kohus, põhiseaduslikkuse järelevalve, õiguskantsler, õigusvahemees (ombudsman), bürokratia, korruptsioon, riigikontroll, regionaalpoliitika, kohalik võim.</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Grete Rohi õppematerjal „Riigiportaalide kasutamine ühiskonnaõpetuses õppe-eesmärgil“: http://www.eays.edu.ee/aja/index.php/23-yhooppematerjal 2. E-demokraatia võimalused: riigiportaal http://www.eesti.ee Riigikogu: http://www.riigikogu.ee/ Elektrooniline Riigi Teataja: https://www.riigiteataja.ee/ert.jsp Vabariigi Valitsus: http://www.valitsus.ee/ Kohtud: http://www.kohus.ee/ Õiguskantsler: http://www.oiguskantsler.ee Euroopa Kohus: http://europa.eu/institutions/inst/justice/index_et.htm Euroopa Nõukogu Tallinna Infotalitus: Euroopa Inimõiguste Kohus: http://www.vm.ee/et/taxonomy/term/229 Avaliku teenistuse seadus (eRT) Justiitsministeerium, korruptsioon: http://www.korruptsioon.ee/ Siseministeerium, kohalikud omavalitsused: https://www.siseministeerium.ee/et/tegevusvaldkonnad/kohalikud-omavalitsused Kohalike omavalitsuste portaal (seadusandlus, andmebaasid jm) http://portaal.ell.ee/ 	
<p>Lõiming teiste õppeainetega</p>		

<p>Ajalugu: võimuinstitutsioonide kujunemine, Eesti Vabariigi põhiseadused, Eesti haldusjaotuse kujunemine Geograafia: Eesti poliitiline kaart Eesti keel: arvamustöö kirjutamine</p>		
<p>2.3. Inimõigused (5 tundi)</p>		
<p>Kohustuslikud teemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) inim- ja kodanikuõigused. Võrdõiguslikkus. Sotsiaalsed õigused ja sotsiaalne kaitse; 2) rahvusvahelised ja riigisisised inimõiguste kaitse mehhanismid. Inimõiguste rikkumine; 3) inimkaubandus. Lapstööjõud. 		<p>Süvendav ja laiendav teema: peamised inimõiguselased dokumendid</p>
<p>Õpitulemused</p>	<p>Õppetegevus ja õpikeskkond</p>	<p>Hindamine, tagasiside</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ja teisi õigusakte ning kaitsta seaduslike vahenditega oma huve ja õigusi; 2) on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ning pakub võimaluse korral lahendusi. 	<p>Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon Euroopa Liidu Põhiõiguste Harta Lapse õiguste konventsioon Soolise võrdõiguslikkuse seadus Statistikaameti kodulehekülg http://www.stat.ee/ Rahvusvahemused, uusimmigrandid jt. Integratsiooni Sihtasutuse kodulehekülg http://www.meis.ee/ Marion Pajumets, Tiiu Laan (2005). Inimkaubanduse ennetamine: metodoloogia tööks noortega. Tallinn: Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni Tallinna esindus</p>	
<p>Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: inim- ja kodanikuõiguste areng Geograafia: maailma ebaühtlane areng Eesti keel: arvamustöö kirjutamine Matemaatika: statistilised näitajad</p>		
<p>2.4. Poliitilised ideoloogiasuunad (2 tundi)</p>		

Kohustuslikud teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) ideoloogia mõiste ja tähendus riigivalitsemises; 2) liberalism, konservatism, sotsiaaldemokraatia; 3) vasak- ja parempoolsus erinevates poliitika valdkondades; 4) äärmusideoloogia (natsism, fašism, kommunism, islami fundamentalism). 		Süvendavad ja laiendavad teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) rassismi ilmingud tänapäeval. Neonatsism. <i>Skinhead'</i> ide liikumine; 2) islamiäärmuslikud liikumised; 3) feminism; 4) rahvusradikaalid Euroopas. 		
Õpitulemused		Õppetegevus ja õpikeskkond		Hindamine, tagasiside
Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab poliitilisi ideoloogiasuundi ja kujundab oma põhjendatud eelistused; 2) on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ning pakub võimaluse korral lahendusi; 3) oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ja teisi õigusakte ning kaitsta seaduslike vahenditega oma huve ja õigusi; 4) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>ideoloogia, liberalism, konservatism, sotsiaaldemokraatia, vasakpoolsus, parempoolsus, tsentrism, erakond</i>. 		Eesti erakondade elektroonilised koduleheküljed Äriregistri teabesüsteem: e-äriregister (registreeritud erakonnad Eestis): https://ariregister.rik.ee/erakonnad.py?lang=est		
Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: ideoloogiate kujunemine Eesti keel: arvamuse loo kirjutamine Matemaatika: statistiline materjal Inimeseõpetus: sallivus, ksenofoobia				
2.5. Valimised (2 tundi)				

Kohustuslikud teemad: 1) demokraatlike valimiste põhimõtted. Peamised valimissüsteemid; 2) valimiskäitumine, valimiste tulemused; 3) Riigikogu. Kohalike omavalitsuste volikogude ja Euroopa Parlamendi valimised Eestis.		Süvendavad ja laiendavad teemad: 1) valimiskäitumine (protestihääletamine jm). Populism. Valimiskampaniad; 2) e-valimised.	
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside	
Õpilane: 1) tunneb Eesti ja Euroopa Parlamendi valimissüsteemi ning mõistab oma kohustust valijana; 2) on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ning pakub võimaluse korral lahendusi; 3) oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ja teisi õigusakte ning kaitsta seaduslike vahenditega oma huve ja õigusi; 4) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>majoritaarne ja proportsionaalne valimissüsteem, e-valimised</i> .	Riigikogu valimisseaduse kehtiv redaktsioon (eRT) Vabariigi Presidendi valimise seaduse kehtiv redaktsioon (eRT) Euroopa Parlamendi valimise seaduse kehtiv redaktsioon (eRT). Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse kehtiv redaktsioon (eRT) Vabariigi Valimiskomisjoni koduleht http://www.vvk.ee/		
Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: poliitiliste õiguste laienemine Eesti keel: arvamust kirjutamine Matemaatika: statistiliste andmete analüüs, andmete graafiline kujutamine jne			
2.6. Erakonnad ja kodanikuühendused (2 tundi)			
Kohustuslikud teemad: 1) huvid, nende realiseerimine ühiskonnas. Erakonnad. Huvirühmad; 2) kodanikuühiskond, kaasamine.		Süvendavad/laiendavad teemad: erakonnad Eesti Vabariigis	
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside	
Õpilane: 1) iseloomustab demokraatliku valitsemiskorralduse toimemehhanisme Eestis ja Euroopa Liidus ning valitsemises osalemise võimalusi;	Eesti erakondade elektroonilised koduleheküljed		

<p>2) tunneb, kasutab ja järgib Eesti Vabariigi põhiseadust ning teisi olulisemaid õigusakte, oskab seaduslike vahenditega kaitsta oma huve ja õigusi;</p> <p>3) on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ja pakub võimaluse korral lahendusi;</p> <p>4) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>demokraatia, erakond</i>.</p>	<p>Äriregistri teabesüsteem: e-äriregister (registreeritud erakonnad Eestis): https://ariregister.rik.ee/erakonnad.py?lang=est Erakonnaseaduse kehtiv redaktsioon (eRT) Mittetulundusühingute seaduse kehtiv redaktsioon (eRT)</p>	
<p>Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: ühiskondlikud ja poliitilised liikumised Eesti keel: arvamust kirjutamine Geograafia: surverühmad, roheliste liikumine Matemaatika: statistilised andmed</p>		
<p>2.7. Euroopa Liidu valitsemiskord ja toimimine (3 tundi)</p>		
<p>Kohustuslikud teemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Euroopa Liidu institutsioonid ja nende ülesanded: Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Ministrite Nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Kohus; 2) otsustamine Euroopa Liidus; 3) Euroopa Liidu poliitikavaldkonnad. 	<p>Süvendavad ja laiendavad teemad: Eesti huvide esindamine Euroopas (Eesti Alaline Esindus, Regioonide Komitee)</p>	
<p>Õpitulemused</p>	<p>Õppetegevus ja õpikeskkond</p>	<p>Hindamine ja tagasiside</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab demokraatliku valitsemiskorralduse toimemehhanisme Euroopa Liidus ja valitsemises osalemise võimalusi; 2) on kursis ühiskondlik-poliitiliste sündmustega, mõistab tänapäeva ühiskonna probleeme ja pakub võimaluse korral lahendusi; 3) seletab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>Euroopa Liit, Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Ministrite Nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Kohus</i>. 	<p>Euroopa Liidu infokeskus: http://elik.nlib.ee/ EUROPA – Euroopa Liidu portaal http://europa.eu/index_et.htm Euroopa Komisjoni esinduse Eestis: http://ec.europa.eu/estonia/index_et.htm Euroopa Komisjoni peadirektoraadi statistiline andmebaas Eurostat: http://ec.europa.eu/eurostat Lissaboni leping: http://europa.eu/lisbon_treaty/index_et.htm DVD „Euroopa Liit selgeks” 2008 Wolfgang Böhm, Otmar Lahodynsky, Erkki Bahovski (2008). Euroopa Liit Sinu jaoks. Nii toimib Euroopa Liit. Tallinn: Ilo</p>	

Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: Euroopa integratsioon Eesti keel: arvamusloo kirjutamine Geograafia: Euroopa poliitiline kaart		